

1956-57: El cine franquista a sa Pobra

Records de Ca'n Guixa i Ca'n Pelut (I)

Miquel López Crespi

Ca'n Guixa i Ca'n Pelut (el "Principal" i el "Coliseum") eren els cines de la nostra infància i adolescència poble- ra. Dues i tres pessetes costa- va anar al "galliner" amb els amics (Miquel Crespi, Sebastià Bennàssar, Miquel Seguí...). Aleshores érem infants, uns jovençans que jugàvem a la pilota enmig de car- rers -alguns encara sense asfaltar- i ens delíem per anar a contemplar els "qua- dros" d'aquestes cines. Els "quadros" eren les fotografies de la pel·lícula que els propietaris dels cines posaven a unes posts que penjaven a la façana. "Quadros" la majoria de vegades en blanc i negre i, més endavant, pintats a imitació del technicolor.

Una mica abans que entenguéssim que allò que anàvem a veure era una "es- panyolada" (sempre consideràvem les pel·lícules estrangeres molt millors!), el cine, per a nosaltres, era anar a veure una pel·lícula de gàngsters o policies, una d'espases o de romans... També -i eren les que més ens agradaven- les del "oeste" o de "vaqueros". Els més ente- sos de la meua colla -la del carrer Muntanya- estaven "especialitzats" en obres de "misteri", de "fer riure", "re- vistes" i "drames"... Les de "terror" (es- pecialment les diferents versions de *Dràcula*) també ens seduïen malgrat que després, en arribar a ca nostra, al ves- pre, posàvem cadires rere la porta de la nostra habitació! "Verdes", no n'hi ha- via (per allò de la ferotge censura que, sabíem, tot ho tallava). Però ja pels dot- ze o tretze anys, per esbrinar si hi ha- via cap possibilitat o no de besada, ens apropàvem fins al portalam de l'esglé- sia. Allà -ulls ben oberts- si copsàvem, al costat del nom del film, un "3" o, molt millor!, un "3 R", ja sabíem que, amb sort, podríem olorar alguna cosa. Veure, no. No ens deixaven entrar. En això sí que eren inflexibles els porters de Ca'n Guixa i Ca'n Pelut! Però anant a mirar els "quadros" de la façana potser po- guéssim observar, amb plaer infinit, l'e- xuberant pitrera de Marilyn Monroe.

Llunyans capvespres de diumenge amb les inversemblants històries de les "he- roïcitats" del franquisme a la pantalla; les mentides de pel·lícules com *Raza*

(1941), un film de José Luis Sáenz de Heredia que portà a la pantalla un text històric: el de "Jaime de Andrade", pseudònim sota el qual s'amagava el "geni" de Franco.

Film, aquest, que, com diu Emilio Sanz de Soto a *Cine español* (Ed. Ministerio de Cultura, 1988), seria important per arribar la tortuosa psicologia d'un frus- trat com el general Franco. Escriu Sanz

de Soto: "Lo que entonces ignoraba el general Franco era que esta película, con el tiempo, iría adquiriendo una impor- tancia decisiva para la más honda com- prensión de todas sus frustraciones. Más que una película es una radiografía: des- de la familia que le hubiese gustado tener hasta el personaje -incluso físico- que le hubiese gustado ser, el José Churrua que interpreta Alfredo Mayo. En este sentido, la película sobrepasa, con mucho, los valores cinematográfi- cos -los tiene por momentos- para con- vertirse en una obra de incalculable va- lor psicoanalítico. Y lo significativo de ella no es tanto lo que el general Franco quiso ocultar, pues no oculta nada, sino lo que muy a pesar suyo deja transpa- rentar". Però tot això, aquesta lectura intel·lectual, nosaltres, infants d'onze i dotze anys, no la fèiem en veure Alfredo Mayo, valent, oferint el seu pit d'heroi feixista a les bales dels "dolents" (és a dir els republicans, els marxistes, els anarquistes: resumint, el pare i els on- cles).

Altres films d'aquest tipus (exacerba- da exaltació feixista) són: *Frente de Madrid* (Edgar Neville, 1939); *Sin no- vedad en el Alcázar* (Augusto Genina); *El santuario no se rinde* (Arturo Ruiz Castillo); *Los últimos de Filipinas* (Antonio Román); *Escuadrilla* (del ma- teix Román) i *A mí la Legión* (Juan de

Orduña). A tota aquesta parafernàlia de mentides franquistes hi cal afegir les preteses comèdies d'humor -còpia do- lenta del cine dels EUA- parlant d'i- nexistents paradisos imaginaris. Recordem que a nivell de l'Estat són els anys de la més salvatge repressió contra els vençuts en la guerra civil (els partits obrers; els defensors de la República). Lustres de fam i d'estra- perlo, de misèries inenarrables per als pobles de totes les nacions de l'Estat i especialment per als sectors populars. Un dels màxims exponents d'aquesta comedieta intranscendent -simple cò- pia mal feta de la ianqui, com deïem més amunt- era, sens dubte, Rafael Gil. Em vénen a la memòria títols com *El hombre que se quiso matar*, *Viaje sin des- tino*, *Huella de luz*, *El fantasma de doña Juanita*... Tota una sèrie de films que pretenien allunyar la població dels pro- blemes de cada dia: la manca de lli- bertat, el racionament, les humiliacions quotidianes a què es veia sotmès el po- ble per part dels vencedors. Però si en alguna de les pel·lícules de Gil podem trobar encara alguna espurna de pri- migènia espontaneïtat serà -cap als anys cinquanta- amb la "co- media Dibildos" (recordem la intrans- cendència barroera de pel·lícules com *Ana dice sí*, *Luna de miel*, *Muchachas de uniforme*, *Las chicas de la cruz roja*...).

Però no avancem esdeveniments. Parlàvem de les pel·lícules de propa- ganda franquista que vèiem a sa Pobra a començaments dels anys cinquanta i fins ben entrants els seixanta: *Raza*, *El Alcázar no se rinde*, *Frente de Madrid*, *A mí la Legión*, *Escuadrilla*... Evidentment, eren films que no ens afectaren gaire, perquè, fill d'un exmi- litar republicà -represaliat pel fran- quisme-, jo sabia, de molt jove, que tot allò que s'esdevenia a la pantalla era una gran mentida i m'ho mirava com qui veu ploure ben protegit davall el por- xo. Anys endavant (a mitjans dels anys seixanta, com a membre del Cine Club Universitari que dirigia, entre d'altres, Paco Llinàs) vaig poder anar aprofun- dint en la història i gènesi de tota aque- lla gran farsa "històrica" (els bons eren sempre els defensors de l'ordre consti- tuït; els dolents eren els maçons, repu- blicans i comunistes). □